

Suomalaisen luonnon Kaunotar kutsuu Kulkuria seurakseen!

Kolin luonnonkauneus on tunnettua. Kolivaaran näköalapaikoille avautuva Herajärvi ja sen ympäristöstä kohoavat kymmenet vaarat kätkevät sisälleen ehtymättömän luonnon aarreaitan. Herajärveä kiertää merkattu ja huollettu vaellusreitti: Herajärven kierros.

Reitin tavoittamille vaarojen selänteille vaeltajan ihasteltavaksi avautuu laajoja maisemapanoraamoja, erilaisia, mutta yhtä vaikuttavia kuin Koli-vaaraltakin. Maisemien runsauden perusteella Herajärven kierrosta voidaan kutsua suomalaisten vaellusreittien kaunottareksi.

Soiden pitkoksilta ja laaksoista vaarojen kallioselänteille aaltoileva polku tekee reitin sisällöstä ainutlaatuisen vaihtelevaa. Maaston korkeuserot vaativat ponnisteluja, mutta se on palkitsevaa, – niin kuin muussakin elämässä.

Vaaramaisemien lisäksi reitillä vaeltaja kohtaa myös vesiluonnon: pienistä luonnonpuroista Kuikkipuron, Pusonjoen, Orivirran ja Herajoen koskiin. Vesistöjen ylitykset tapahtuvat siltojen, omatoimisen Sikosalmen vetolautan tai Herajoen ylittävän turvallisen kahluuvaijerin avulla. Rykiniemen hienot hiekkarannat avaavat kontaktin Piellinen-suurjärveen, tarjoten mahdollisuuden virkistävään uintiin kuin leirytymiseenkin.

Telttayöpymisen lisäksi reitinvarrella on tarjolla kota-, laavu-, aitta- ja kämppämajoitusta varaus- tai autiotuvassa. Vaelluselämykseen oleellisena osana kuuluvat lepo- ja tankkaustauot nuotiotulilla. Matkanvarrelle ripotellut yli kymmenen huollettua tulipaikkaa tarjoavat reitin puolesta vapaita palvelujaan.

Herajärven kierroksen polun varrella suomalainen metsäluonto tulee esille kaikissa muodoissaan huipentuen sukelluksella aarnialueiden kätköihin, niiden salaisuuksiin.

Vaarojen rinteiden, entisten torppien pihapiirien kukkivat ahot ovat lajinsa edustavimpia Suomessa.

Heinäkuun puolessavälissä parhaimpiinsa pukeutuneet kukkakedot houkuttavat sulautumaan kukkien joukkoon, osaksi luontoa: Eino Leino: ”Minä kuulen, kuink` kukkaset kasvavat ja metsässä puhuvat puut”.

Kolin Luontokeskus Ukosta on saatavissa ajantasaista tietoa reitistä, esimerkiksi vesipisteet, Sikosalmen vetolautta-, majoittumis-, kartta-, yms. kysymyksiin. Samoin metsähallituksen luontoon.fi sivustolla on lisätietoa.

Herajärven vaellusreitistä kolmasosa sijoittuu Kolin kansallispuistoon. Reitin kokonaispituus on 61 kilometriä. Se on mahdollista jakaa kahteen osaan: vuonna 1999 avattuun 35 km pohjoiseen osaan ja vuonna 2011 avattuun 30 km eteläiseen osaan. Reitti on merkitty sinisillä maalimerkeillä. Reitillä on kokonaisnousua yli 2 kilometriä, mikä tekee kierroksesta vaativan. Varaa aikaa 35 kilometrin reitille 3 päivää ja 61 kilometrin reitille 5 päivää. Riittävän väljän aikataulun avulla pääset nauttimaan syvällisemmin ainutlaatuisen luonnon rikkauksista.

"Luonnossa kelpaat sellaisenaan kuin olet." (Elina Kolppanen)

Näin tarkkaa reittiselostusta Herajärven kierroksen vaellusreitistä ei ole saatavissa mistään muualta kuin täältä www.herajarvenkierros.fi sivustolta. Reittiselostuksen ainutlaatuisuuden takaa se, että se on syntynyt Herajärven kierroksen keskeisten suunnittelijoiden ja tekijöiden toimesta.

Herajärven kierroksen vaellusreitti on ylivertainen muihin Suomen vaellusreitteihin nähden, koska se tarjoaa sinulle kolmen miljardin vuoden käsin kosketeltavat geologiset tarinat, Suomen tunnetuimmat maisemanähtävyydet, satojen vuosien kulttuurihistorian ja Suomen arvokkaimpien ahojen kukkaloiston eläimiseen, kaiken muun lisäksi.

Reitillä ollessasi voit tarkistaa asioita kännykkäsi avulla, kunhan huomioit että se ei toimi joka paikassa - paperi ei jätä sinua koskaan pulaan.

Herajärven kierroksella on useita vaihtoehtoisia lähtöpisteitä. Vakiintuneita niistä ovat Ukko-Koli, Jero (Ryläys), Kiviniemi ja Eteläpää.

"Parhaimpia ja kauneimpia asioita mailmassa ei voi nähdä - ne pitää kokea sydämessä." (Helen Keller)

Tämä kertomus lähtee etenemään Ukko-Kolilta

Heti alkajaisiksi vaellukselle lähtijät ovat valintojen edessä. Pysähdynkö Suomen rakastetuimman kansallismaiseman tunnetuimmilta katselupaikoilta, Koli-vaaralta ihastelemaan näkymiä heti alkajaisiksi, vai jätänkö sokerit pohjalle vaelluksen loppuhuipentumaksi?

Valinnan perusteluissa painaa se, että vaellusta aloittaessa ei malttaisi jäädä töllistelemään maisemia, olkoonpa ne miten komeita tahansa. Loppuun jätettäessä väsymys taas syö mielen vireyttä. Joskus lopussa myös aikataulu pyrkii käymään niukaksi.

Mikäli päätät kokea Ukko-Kolin, Akka-Kolin ja Paha-Kolin maisemat vasta vaelluksen lopussa, kulkemisen ekonomian kannalta, vaelluksen voi aloittaa Ylä-Kolin P2-pysäköintialueelta alkavalta, Mäkränaholle johtavalta polulta, jolloin Ukko-Kolille kiipeäminen vaihtuu tasaiseen polkuun.

UKKO-KOLI

Ukko-Kolin aloituspisteeksi valinneet nostavat rinkan selkään luontokeskus UKON pihassa. Ukko-Kolin huipulle nouseminen alkaa melko jyrkkien (106 kpl + 26 kpl) betoniportaiden kiipeämisellä. Portailta kannattaa poiketa ennen ylimpänä olevan porrasosuuutta vasemmalle kallioiden väliin erkanevalle polulle. Parinkymmenen metrin jälkeen onkin jo ihailtavana ensimmäinen laaja maisemapanoraama. Seisot nyt samalla paikalla, josta Eero Järnefelt maalasi ensimmäisen taulunsa Kolilta.

Edetessä näköalapaikan kalliopintoja pitkin takaisin polulle, polun vieressä on betonirakenteinen ULA-radiolähetysantennin jalusta 1950-luvulta. Muutamien kymmenien metrien jälkeen mastojalustalta polku sivuaa vasemmalle jäävän silokallion, jossa noin 11 000 vuotta sitten paikalta poistunut 2-3 kilometrin paksuisen mannerjään ylikulun jättämät merkit ovat vieläkin nähtävissä. Kallion pinnassa olevat rannut osoittavat jään kulkusuuntaa luoteesta kaakkoon, ja useilla muilla merkeillä: pirstekaarteilla, sirppimurroksilla, kouruilla ja simpukkamurroksilla on oma tarinansa kerrottavana. Näin hyvin säilynyt jääkaudesta kertovat jäljet ovat harvinaisia. Merkkien Kolilla säilymisen salaisuus piilee kallion kivilajin, kvartsiitin kovuudessa. Lasia kovempaa ei ajanhammas ole paljoa kyennyt kuluttamaan.

KANSALLISMAISEMA

Polku johtaa seuraavaksi Kolin korkeimmalle huipulle, Ukko-Kolille. Sen huippu kohoaa 347 metriä merenpinnan yläpuolelle, ollen eteläisen Suomen korkein maastokohta. Maisemaa hallitsevan Pielisen pinta välkkyi 253 metriä alempana. Vasta Lapista löytyy suurempia korkeuseroja.

Ukko-Kolilta avautuva maisema on Suomen tunnetuin kansallismaisema. Suomalaisen luonnonmaiseman peruselementit, metsä ja vesi (tuhansien järvien maa), ovat upeana koosteena täältä katselijan ihailtavana.

Kallionpinnassa olevat pulttaukset ovat jäänteitä kolmiomittaustornien kiinnitysrakenteista. Kolmiomittaustekniikka oli vielä 1920-30 -luvulla käytössä ollut kartoitusmenetelmä.

Ukko-Kolilla on luola, jonne harva osaa mennä, se on merkitty peruskarttaan. www.herajarvenkierros.fi -sivustolla on videoissa selostettu tarkempi menoreitti.

TYKKYLUMEN TUHOJA

Hieman ennen Akka-Kolille osoittavaa opasviittaa metsäluonnossa on runsaasti maapuuta ja pystyyn kuolleita kuusen runkoja. Koli on Suomen eteläisin paikka, jossa säännönmukaisesti joka talvi vaaranhuippujen puihin muodostuu tykkyä. Tykky on muodostunut osittain sataneesta lumesta. Komean tykyn tärkein tekijä Kolilla on alempana Pielisellä syntyvät sumupilvet, jotka pystyvirtausten mukana kohoavat kohti vaarojen ylärinteitä samalla jäähtyen.

Alijäähtynyt sumu kiteytyy kuuraksi tavoittaessaan kiinteän pinnan. Kolin huipun puiden rungot ja myös oksien alapinnat muurautuvat talven mittaan lähes umpeen lumesta, kuurasta ja jäästä. Yhden puun tykkytaakkaa saattaa kertyä talven mittaan jopa 2000 kiloa. Tällaisen tykkymetsän puut ovat kuin käsinvalettuja kynttilöitä. Luonto on tällöin satumaisen kaunista.

Talvella 2004-2005 ja 2017-2018 tykky oli poikkeuksellista sekä määrältään että rakenteeltaan. Polun tuntumassa olevat maapuut ovat näiden talvien jäljiltä. Luonnon vapaassa kehityksessä kaatuneille puille ilmaantuu hyötykäyttäjiä, aluksi kaarnakuoriaiset, kirjanpainajat. Maapuiden pitopöydiltä kuoriaiset siirtyvät vaurioituneisiin pystypuihin. Tästä kertovat ympäristön pystyyn kuolleet puiden rungot. Talousmetsissä tällaisen ilmiön torjumiseen velvoittaa jopa laki.

Kansallispuistossa luonnon kiertokulkuun ei puututa, ainoastaan polut avataan. Tällaisen metsänäkymän kokevat jotkut epäsiistinä, rumana ryteikkönä; toiset näkevät myönteisesti tuhon palvelevan luonnon monimuotoisuutta.

”Meissä ihmisissä on yksi yhteinen piirre: se että olemme erilaisia.” (Robert Zent)

AKKA-KOLI

Pääpolulta viitta osoittaa Akka-Kolille luonnonkivillä porrastettua polkua pitkin. Akka-Koli on epämääräinen kallioalue. Korkein huippu (339 m) löytyy kuitenkin helposti. Huipulta avautuu Kolin toiset, vähemmän tunnetut mantereiset kasvot, joidenkin pienempien järvien pilkkoma maisemanäkymä, jossa 60-70 kilometrin päässä horisontissa metsämaisema tavoittaa taivaanrannan. TV-maston molemmilta puolilta pilkottaa kaukaa Höytiäisen vedet. Kauimmaisena

etelän suunnalla on havaittavissa Joensuun kaupungin korkeimpia rakennuksia: Pohjois-Karjalan keskussairaalan ja Pielisensuun kirkon muodot. Outokumpu ja sieltä Keretin 96 metriä korkea kaivostorni kohoaa horisontissa lounaan suunnalta. Etelä-kaakossa Herajärven pitkulainen muoto toivottaa ensi kertaa vaeltajan nähtävällä tavalla tervetulleeksi tykönsä.

Akka-Kolin huipun läntisellä kantilla on sakraalilaksi vihitty Hiljaisuuden Temppeli, kelopuinen risti ja Kolin kvartsiittikivilaatoista rakennettu alttari. Paikasta on tullut suosittu vihkipaikka. Huipulta avautuvaa maisemaa hallitsee ”maisemavaurio”, Verkkovaaran 276 m korkea Digitan radio- ja TV-lähetysantenni. Akka-Kolin huipulta lähdemme laskeutumaan kohti Paha-Kolin kallioita, jotka näkyvät Akka-Kolille kaakon suunnalta metsän keskeltä kohoavana kalliopaljastumana.

Kalliopinnan jyrkkyys, jota pitkin laskeudumme pääpolulle, tuntuu kokemattomalle turvallisuusriskiltä, mutta kuivalla kelillä laskeutuminen on turvallista. Kallion ollessa kostea on se syytä kiertää metsäisien reunojen kautta.

"Hiljaisuus on keskustelun taidetta." (Marcus Tullus Cicero)

PAHA-KOLI

Paha-Kolin kallion juurella, polkujen risteyksessä on jääkauden merkeistä kertova opastaulu, viittanumeroita sekä käpykoristeisia opastetolppia. Kolin monipuolinen luonnon sisältö tarjoaa erinomaisen oppimisympäristön. Puistoon on rakennettu lukuisia luontopolkuja: geologinen aikamatka, lehtojen polku, kaskenkierron yms. teemapolkuja, joista on tarjolla laajat tietopaketit niin opettajille kuin oppilaillekin tehtävaviikkoineen. Paha-Kolin risteyksen merkit liittyvät näihin reitteihin.

Pääpolku etu-oikealle sivuuttaa Paha-Kolin näköalapaikat, minkä vuoksi se kannattaa ehdottomasti unohtaa ja lähteä nauttimaan Paha-Kolin kallioiden tarjoamista elämyksistä. Paha-Kolin huipulle (334 m) useimmat nousevat laajaa, melko jyrkkää silokalliota pitkin. Kuivalla kelillä reitti on turvallista, kostealla mielenkiintoisempaa. Polku kallioille johtaa huipun vieritse, mutta huipulle nousijan on polkua käyttävienkin lopulta rohjettava ottaa kapuamisen jännitys vastaa.

Paha-Kolilta avautuvaa laajaa maisemapanoraamaa hallitsee Pielinen. Järvi on pinta-alaltaan Suomen neljänneksi suurin järvi (894 km², 93 km pitkä, 28 km leveä, suurin syvyys 61 m, saaria 1491 kpl).

Paha-Kolin selännettä etelään edetessä sen viimeisille kalliopaljastumille vasemmalta avautuu Kolinuuron rotkolaakso. Laakson takana olevat kalliot ovat arkeeista yli 2,5 miljardia vuotta vanhaa peruskalliota. Sen sijaan vaeltajan jalkojen alla oleva valkoinen kvartsiitti on yli 500 miljoonaa vuotta nuoremman Karelidien vuoriston juuriosia. Paha-Kolin nimen on selitetty tarkoittavan samaa kuin pahainen, vähäisimpänä, matalimpana kolmen kukkulan joukossa. Nimi on myös liitetty viereisen Kärjäkallion tarinaperinteeseen.

KÄRÄJÄKALLIOT

Laskeuduttuamme Paha-Kolilta pääkulku-uralle, on heti oikealla laaja kalliotasanne. Paikkaa kutsutaan Kärjäkallioiksi. Nimeen liittyy tarinaperinne, jonka mukaan kalliolla olisi pidetty muinaisina aikoina heimokäräjiä. Kallion keskellä kookkaimmalla kivellä istui päällikkö tai kylänvanhin, jota ympäröivillä kehäkivillä istuivat "lautamiehet". Tarinoiden mukaan joidenkin tuomioiden täytöntöönpano olisi ollut Paha-Kolin jyrkänteiltä alas.

"Mikä on vallassamme tehdä, sen on vallassamme jättää tekemättä." (Aristoteles)

KYANIITTIKALLIO

Pääpolku alkaa laskeutua melko jyrkästi luonnonkivistä rakennettuja portaita pitkin. Vasemmalle jää avokallio, jonka keskellä on pitkä luonnon porrasmuodostelma. Muodostelman sisänurkassa on sinertävää, sälöistä mineraalia, kyaniittiä. Kyaniitti on arvomineraali. Sitä tarvitaan suurta kuumuutta kestävien tuotteiden valmistamiseen. Geologisissa prosesseissa, jotta mineraalien muuntuminen kyaniitiksi voi tapahtua, tarvitaan 3000 ilmakehän paine ja 350-500° C lämpötila. Tällaiset olosuhteet ovat maapallon kivikehässä 8-10 kilometrin syvyydessä. Geologit pitävät kyaniitin esiintymistä Kolin kallioperässä todisteena Himalajaan verrattavan vuoriston olemassaolosta Kolin yllä.

"Pidä silmäsi tähdissä ja jalat maassa." (Theodore Roosevelt)

MÄKRÄNAHO

Lähestyttäessä ahoa saavutaan karttaopasteella varustettuun neljän polun risteykseen. Tähän risteykseen saapuvat myös ne vaeltajat, jotka aloittivat vaelluksen autojen pysäköintialueelta. Kolin kansallispuiston sisällä on kymmenkunta entisten torppien pihapiiriä, joita hoidetaan edelleen avoimina ahoina. Herajärven kierros -vaellusreitti tavoittaa näistä kuusi ahoa. Neljä näistä ahoista on ainutlaatuisia Suomessa. Ainoastaan Kolin kansallispuistosta löytyy ahoja, joiden keskeytymätön ahokulttuurin hoidon historia ulottuu 1800 -luvulta meidän päiviimme. Mäkränaho yhtenä niistä.

Kun keskeiset Kolin vaarat siirtyivät valtion haltuun 1907, alueella eläville torppareille jätettiin 25 vuoden asumisoikeus. Asukkaat, jotka kaskeamalla olivat raivanneet nämä ahot elinpaikakseen, lähtivät Mäkränaholta vuonna 1934 väljemmille tiluksille. Asukkaiden lähdettyä tilattomat kolilaiset korjasivat ahojen heinäsadot kotieläintensä talvirehuksi aina 1960 -luvulle saakka. Tämän jälkeen silloinen alueen hallintoviranomainen Metsäntutkimuslaitos otti ahon hoidon piiriin niittäen ja pois korjaten niiltä kesäisen kasvun. Nykyisin, vuodesta 2008 lähtien ahojen hoidosta on vastannut Metsähallitus.

Ahojen hoidon perusajatuksena on maaperän ravinnetasapainon ylläpitäminen. Rapautumisen vaikutuksesta kivennäismaaperästä vapautuu ravinteita (fosforia, kaliumia yms.) kasvien käyttöön. Kasveihin siirtyneet ravinteet ja yhteyttämisessä syntyneet aineet tulee poistaa kasvupaikoilta, jotta maaperässä ravinnetasossa ei tapahtuisi rikastumista. Jos sadonkorjaaminen laiminlyödään, ahojen kasvillisuus rehevöityisi pikkuhiljaa ja kookkaat varjostavat lajit maitohorsma, sananjalat yms. estäisivät valoa runsaasti vaativien aholajien elinmahdollisuudet.

Mäkränaholle tyypillisiä lajeja ovat kielot, erilaiset kellokasvit (peurankello vallitsevana), päivänkakkara, särmäkuisma, keltanot, ruusuruoho, nurmitatar. Aholta on löydetty yli 80 erilaista putkilokasvilajia. Kasvien lisäksi ahoilla on myös monipuolinen perhoslajisto. Polun oikealla puolella olevissa rakennusten raunioissa viihtyy kyy. Ahon kaakkoisreunalla on Metsäntutkimuslaitoksen toimesta istutettu jo järeytynyt visakoivikko. Kolin kansallispuiston ahot ovat sekä historialtaan että biologialtaan Suomen merkityksellisimpiä. Hirsinen asuinrakennus siirrettiin 1930-luvulla toisaalle asuinkäyttöön. Ahon metsänreunassa oleva lato on alkuperäistä ahon rakennuskantaa.

Ladon edessä polku haarautuu. Vaeltajat, jotka kiertävät Herajärven myötäpäivään järven idänpuolelta, suuntaavat Mäkrävaaralle osoittavan viitan polulle. Herajärven länsipuolelle aikovat lähtevät Ikolanaholle viitoitetulle polulle. Tämä reittiselostus seuraa länsipuolen reittiä.

**"Rakastaa ei ole sama kuin katsoa toisiaan silmiin, se on katsomista yhdessä samaan suuntaan."
(Antoine de Saint-Exupéry)**

TARHAPURO

Polku lähtee Mäkränaholta laskeutumaan kohti Ikolanahoa ja tavoittaa hetken kuluttua puronotkon. Olemme Tarhapuron alkulähteillä. Puro on keskimäärin jokseenkin vaatimaton, mutta talven sulamisvesien ja sadekausien aikaan sen uomaan ohjautuu Koli- ja Mäkrävaaran rinteiden vedet, jotka lähempänä Pielistä olevalta kalliojyrkänteeltä syöksyessään synnyttävät vaikuttavan luontoelämyksen katselijalleen. Purouomassa, kulkusuunnassa vasemmalla vajaan sadan metrin päässä on melko laaja kotkansiipi-saniaislehto. Kotkansiivet pilkistelevät polulla kulkijallekin puiden lomista.

Polusta oikealle on geologisen polun opastolppa N:ro 6. Paalu osoittaa kallioperässä olevan kvartsiitin ja kerrosjuonien rajapinnan. Kerrosjuonia syntyi noin kaksi miljardia vuotta sitten vulkaanisten massojen työntyessä läpi poimuttumisprosessissa olevan mannerlaatan rakoihin.

"Puut ovat runoja, jotka maa kirjoittaa taivaalle." (Kahlil Gibran)

IKOLANAHO

Tultaessa Ikolanaholle pohjoisen suunnasta, heti vasemmalla on moreeniharju eli drumliini, geologinen muodostelma, jossa virtaava jäätikkö on kasannut irtainta maalajia sukkulamaiseksi harjuksi. Moreeniharjulla esiintyy Ikolanahon kasvillisuuden merkkilaji, kirkiruoho runsaana kasvustona. Suomen luonnossa taantuvaa kämmekkää esiintyy tällä aholla runsaasti. Vuosittaista vaihtelua kuitenkin esiintyy. Sen kukkimisajankohta on heinäkuussa. Muista aholla esiintyvistä kasveista mainittakoon päivänkakkara, kesämaitiainen, ahopukinjuuri, tuoksusimake, kissankello, rätvänä, jäkki, huopakeltano, kultapiisku, nurmitatar, peurankello ja aholeinikki.

Herajärven kierros -vaellusreitlin polku kääntyy metsänkulkumuksessa oikealle, mutta ahoon kannattaa tutustua paremminkin. Punamullalla maalattu rakennus ei ole alkuperäinen torppa, vaan myöhemmin Metsäntutkimuslaitoksen metsureille taukotuvaksi tehty rakennus. Kolin valtionmaa sai luonnonsuojelulain mukaisen kansallispuiston aseman vasta v. 1991. Sitä ennen metsät olivat tutkimus- ja talouskäytössä. Metsiä hakattiin teollisuuden raaka-aineiksi. Kämpä on nykyisin retkeilijöiden varaustupa, sisällä vuolukivinen takka, nestekaasukeittiö, neljä vuodetta, pöytä ja penkit. Torpparitalana Ikolanaho on ollut 1800 -luvulta 1930 -luvulle asti. Nuotiopaikka on ahkerassa käytössä. Ahon tuntumasta löytyy vesikaivo ja -lähde, liiteri sekä käymälä. Ahon länteen viettävällä rinteellä olevassa rauniossa aurinkoisina päivinä tapaa usein kytä paistattelemassa päivää.

"Kaikki ovat tietämättömiä, vain eri asioista." (Will Rogers)

PEIPONPELTO

Vaellusreitti laskeutuu komeaan männikköön, josta valtio lahjoitti vuonna 1928 Kolin kirkon rakennushirsiksi 600 runkoa tukkipuita. Mäntykatedraalista vaeltaja saapuu Kotaniemen-, Herajärven pohjoispäähän johtavalle tielle. Teiden risteyksessä on muutamille autoille pysäköintialue, samoin kuin opastaulu. Peiponpellolla oli torppa 1900-luvun alussa, mutta asukkaiden kuoltua paikan annettiin metsittyä. Peiponpellolta 400 m päässä Jerojärven rannassa on retkeilijöille käytettävissä varaustupa. Jätämme Peiponpellon ja suuntaamme askeleet kohti Myllypuroa.

MYLLYKORVEN KUNTTASUO

Vuosisatojen 1800-1900 vaihteessa Kolin alueen vaarojen väliset turvesuot olivat lähes kaikki raivattu kotieläinten talvirehun tuotantoon. Korsirehun tuotto oli näistä niukkaa, koska se perustui yksinomaan suon luontaiseen kasvuun. Vasta 1900-luvulla parhaita soita alettiin viljellä, muokata ja kylvää erilaisia viljelykasveja, viljaa ja heinää. Rehunkeruun lisäksi turvetta hyödynnettiin peltoviljelyssä ja karjataloudessa. Peltojen kivennäismaan turvelisäys paransi kasvualustan humus- ja vesitaloutta. Karjatalouden tarpeisiin turvetta käytettiin kuivikkeena. Turvepehkon nostaminen

aloitettiin kesäkuussa, ennen heinätöitä. Turve irroteltiin turvekuokalla (suokuokalla) levyinä ja nostettiin aluksi seipäälle kuivumaan, josta turvekuntat siirrettiin myöhemmin kesällä jatkoKuivumaan talvivarastoon latoon. Turvekuntat ajettiin talvella rekikelissä karjasuojien yhteyteen, joissa se revittiin turvepehkuksi eläinten kuivikkeeksi. Rahkaturpeen solukko sitoo nestettä (lehmän virtsaa) erittäin tehokkaasti. Turvepehku on karjatalouden super-kuivike ja käytettynä erinomaista maanparannus ja lannoitusainetta. Tälle kunttasuolle on pystytetty opastaulu. Lyhyttä (40 metrin) polkupistoa pitkin pääsee tutustumaan lähemmin kohteeseen.

Pääpolulle palattuamme pääsemme pitkoslankkuja pitkin kovalle maalle jatkamaan matkaa Myllyvaaran eteläistä rinnettä myötäillen. Pääpolun varressa on vasemmalle osoittava viitta "Myllypuro". Kilometrin päässä pääpolulta, Myllypuron varrella on Metsähallituksen huoltama telttailupaikka. Paikalla on lisäksi kuivakäymälä, tulentekopaikka ja liiteri.

"Älä arastele käyttää lahjojasi; metsässä olisi kovin hiljaista, jos vain kauneimmin laulavat linnut olisivat äänessä." (Tuntematon)

MYLLYPURO

Pääpolulla kansallispuiston rajan ylitettyämme ylitämme myös mökkitien. Kohta näiden jälkeen saavumme vuolaasti virtaavan Myllypuron sillalle. Jerojärven vedet virtaavat tätä kautta 20 metriä alempana olevaan Herajärveen. Kuten nimikin kertoo, järvien korkeuseroa, puron veden virtausenergiaa on käytetty aikoinaan myllyn jauhinkivien pyörittämiseen. 1900-luvun alkupuolella keväisin Myllypuron kautta uitettiin myös tukkeja, ensin Herajärveen ja sieltä Pielisen kautta sahateollisuuden raaka-aineiksi.

Myllypuroilta eteenpäin parin kilometrin matkalla ei ole mitään merkittäviä luontokohteita, mutta näkijälle koko luonto on ihmeitä täynnä. Keväisin, nyt kun kuljemme puiston säännösten ulkopuolella, mikä estää meitä nyppäämästä koivun hiirenkorvan ja nauttimasta siitä elämän eliksiiriä, voimme maistaa mustikankukasta meden maun ja katsella kivilohkareen jäkäläkuviointia. Karhunsammalmättään itiöpesäkkeiden järjestelmällisyys ihmetyttää ja voimme kuunnella muuttolintujen laulua. Elämä on ihmeitä täynnä, se vain odottaa kokijaansa.

Matkan varrella on pienialainen pitkostettu suo, josta kasveista kiinnostunut löytää suolla viihtyviä lajeja: vilukkoja, vaiveroita, maariankämmeköitä ja niittyvillaa. Suon jälkeen polun maasto nousee pikkuhiljaa nuorena talousmetsässä kohti Herajärven paikallistietä, jota vaeltaja etenee noin 300 metriä saapuen Jeron (Ryläyksen) pysäköintialueelle. Autojen paikoitusalueita käyttävät sekä pitkälle vaellukselle lähtijät että Ryläyksen päiväkävijät. Jeron maantie, jonka tuntumassa pysäköintialue sijaitsee, yhdistää mutkaisena, mäkinen ja sorapintaisena Kolin valtatie 6:lle.

Pysäköintialueelta polku lähtee pienen puron ylitettyään nousemaan vaaranrinnettä kohti Ryläystä. Muutamien satojen metrien etenemisen jälkeen, Piimälammien yläpuolisilta avokallioilta avautuu ensi kertaa, sitten Kolivaaran jälkeen näkymä, jota voidaan luonnehtia kaukomaisemaksi.

Jerojärven yli nähdään Kolivaaran läntinen kylki ja sen ohi maisema on avoin ohi Kolin kylän Autio- ja Räsävaaralle saakka kymmenen kilometrin päähän.

”Elämä on täynnä suuria ihmeitä sille, joka on valmis ottamaan niitä vastaan.” (Muumipappa)

MÖRKÖVAARA, MÖRKÖLAMPI JA LÄHDE

Vähäisen notkelman jälkeen polun profiili alkaa nousta reippaasti. Polun varrella, kuusimetsässä on poikkeuksellisen korkeita (~2 metriä) muurahaispesiä. Polku ylittää Mörkölammista laskevan puron, jonka jälkeen oikealle johtaa järeistä lankuista rakennetut pitkospuut. Pitkospolku rakennettiin vuoden 2013 Vuoden retkikohde -kilpailun palkintorahoilla. Pitkokset johtavat kookkaalle vesilähteelle. Pitkoksilta erottuu paremmin myös soistunut Mörkölampi. Sekä lammin ympäristö että viereisen vaaran rinne on luontoinventoinnissa luonnehdittu kohteeksi, joka on ”geologisesti merkittävä, maisemallisesti merkittävä-erittäin merkittävä, biologisesti erittäin merkittävä” -kohteeksi.

Kasvilajiston helminä mainittakoon näsiä, lehtokuusama, karjalanruusu, koiranheisi, kotkansiipi, mustakonna-marja, tuoksumatara, ruohokanukka, pussikämmekkä, kaitakämmekkä, kirkiruoho, soikkokaksikko, lehto-orvokki, kaiheorvokki ja raidankeuhkojäkäliä.

RYLÄYS

Pitkoksilta palattuamme reitti jatkuu oikealle kalliopahdan juurelle. Vaeltaja (Kulkuri) kiittää Kontiolahden kuntaa erinomaisista portaista, jotka ovat muuttaneet ennen vaivalloisen kalliokiipeilyosion helpoksi ja turvallisiksi. Polku jatkuu kiipeämisen jälkeen kallioisena. Joiltakin kallion siloselänteiltä avautuu aivan kelvollisia metsäisiä kaukomaisemanäkymiä. Polku jatkuu ja johtaa pitkostetun saniaiskorven kautta vanhaa, järeää metsää kasvavalle, melko jyrkästi nousevalle, pitkälle rinneosuudelle.

Kun vanha metsä vaihtuu nuoreksi kasvatusmetsäksi, siirrymme samalla Lieksan kaupungista Kontiolahden maalaiskunnan puolelle. Maasto nousee vaaranlakisuolle. Heti alkajaisiksi pitkosten vieressä marja-aikaan on kulkijalle tarjolla suomuuraimia (lakka, hilla) nautittavaksi. Porrastetut pitkokset johtavat hieman ylempänä olevalle toiselle suoaukeamalle, jonka monipuolisia, ravinteikkaita olosuhteita vaativia kasveja ovat mm. kataja, siniheinä, rätvänä, maariankämmekkä, kultapiisku ja lettoväkäsammal.

Viittaristeyksen kohdalta älä jatka suoraan näköalatornin suuntaan, vaan käänny ehdottomasti vasemmalle Ryläyksen kodan ja kiviputouksen suuntaan. Ryläyksen ehdoton luontokohde on sen kiviputous ja sen päältä avautuva laaja maisemapanoraama.

RYLÄYKSEN KOTA

Ylempänä suota reunustavalla kallioisella maalla on retkeilijöiden käyttöön varattu tilava kota, jossa mahtuu yöpymään jopa parikymmentä henkilöä. Nuotiokehä kodan ulkopuolella ja liiteri sekä käymälä kuuluvat paikan varustukseen. Käyttövesi on vaeltajan tuotava mukanaan. Suolla oleva vesipisteen vesi kelpaa ainoastaan sammutusvedeksi.

RYLÄYKSEN KIVIPUTOUS

Kodalta kiviputoukselle on matkaa noin puoli kilometriä. Pääset sinne kulkemalla kodan ohitse ylös rinteitä. Polulta laskeutuminen kiviputouksen päällä olevalle tasaiselle kalliolle on melko helppoa ja se maksaa vaivan. Kalliolle avautuva näkymä on Herajärven kierroksen vaikuttavimpia maisemapaikkoja. Esteetön, yli 180 asteen maisemapanoraamaan mahtuu yli kymmenen vaaran muodot, alapuolella oleva Jerojärvi, hyvä kappale Herajärven pohjoista päätyä, Kolin kansallispuiston läntinen kantti Ipatinvaaralta Vesivaaralle saakka sekä Mäkrävaaran ja Kirkkokallion välisen satulan takaa välkkyvä Pielinen. Syysruskan aikana etualan lehtipuita paljon sisältävä metsämaisema kylpee kultamerenä.

Ryläyksen kiviputous on koilliseen viettävässä jyrkässä rinteessä 150 metriä pitkä ja 30 metriä leveä louhikko. Kiviputous on jääkauden aikaansaannoksia. Jään ruhjoma ja patoama kallioseinä on sortunut, romahtanut, ”rylähtänyt” alarinteeseen jään sulettua sitä pitelemästä Viereisellä, maisemassa näkyvällä Koppolinvaaran päädyllä on ollut sama kohtalo hieman pienemmässä mittakaavassa. Kiviputoukselta on polkuyhteys näkötornille.

Kiviputoukselta jatkamme matkaa yhdyspolkua pitkin vaaran huipulla olevalle näkötornille. Matkan varrella on useita kallioselännteitä, joilta avautuu ihan laatuunkäypiä maisemanäkymiä Herajärven suuntaan - täytyy aivan pysähdellä ihastelemaan. Polun varrella kasvaa myös sekä kukkivana että syksyllä marjovana näyttävää ruohokanukkaa, joka pohjoisena lajina on lapinkävijöille tuttu kasvi. Ryläyksen huipulle (315 m) Metsähallitus rakensi vuonna 2011 näkötornin. 5,5 metriä korkea torni mahdollistaa maisematarkastelun puuston yli lännen suuntaan. Muutoin mantereisessa maisemassa Pusionjärvi etelän suunnalla on avoimesti esillä. Selkeällä säällä näkötornista näkyy Uimaharju, Joensuu ja Outokumpu. Reitti alkaa Ryläyksen huipun jälkeen laskeutua voimakkaasti. Pian huipun jälkeen on vielä tarjolla pala ennallistettua natura-suojelumetsää opastauluineen.

"Jos ihminen ei joudu jyrkänteen partaalle, ei hänen selkäänsä kasva siipiä." (Niko Kazantakis)

IKOSENVAARA

Ryläyksen ja viereisen Ikosenvaaran välisessä notkossa ylitämme aarnimetsän pohjalla virtaavan Koukkelonrinteen puron, jonka jälkeen edessä on vaihtelun vuoksi reippaasti nouseva vaaranrinne. Polun lakipisteessä, kalliojyrkänteen päällä olevasta aitiosta on kulkijalle jälleen tarjolla silmää ja mieltä hyväilevä maisemanäkymä. 150 metriä alempana avautuva Herajärven saarilla täplittämä Pohjoispää avautuu tarjottimella vaeltajan ihailtavaksi.

Lähirannalla on jokunen lomamökki ja vastarannalla muutamia paikallisten asukkaiden asumuksia peltotilkkuineen, ja tietenkin Kolin kansallispuiston länsirinteet, Kirkkokallio, Nuutilan- ja Jauholanvaarat. Kansallispuiston matalimman maastokohdan takaa pilkottaa Pielisen vedet.

Ikosenvaaralta polku lähtee laskeutumaan poikkeuksellisen sileäpintaisena, mutta kylläkin melko jyrkästi kohti Huurunrinteitä. Alkumatka taittuu vanhassa metsässä, jonka valtio on hankkinut luonnonsuojelualueeksi.

HUURUNRINTEET

Polku kiertää suuren osan Huurunrinteistä maisemiin nähden takakautta. Matkanvarrella ohitamme Tanssikallion ja Pitkälammen. Herajärvi pilkoittelee ajoittain puuston läpi polulla kulkijalle. Huurunrinteiden alla sijaitseva Huurunlampi on harvinaisen rupiliskon kotilampi. Lammesta etelään sijaitseva laaja suoalue on suokasvien aarreaitta. Esimerkiksi runsaina esiintyvät punakämmekä ja verikämmekä ovat molemmat Suomen luonnossa harvinaisia. Herajärven rantojen kehityshistoriassa oli merkittävä virstanpylväs, kun järveä laskettiin 1750-luvulla ja vuonna 1858 yhteensä 10 metriä. Maisema ennen noita toimenpiteitä oli vallan erinäköinen.

Huurunrinteiden eteläpäässä polku nousee kallioselänteen päälle, jossa polku jatkaa etenemistään suhteellisen pitkäkestoisesti. Harjanteen päältä avautuu maisemanäkymä Herajärvelle ja sen yli Kolin kansallispuistoon. Vastarannalla näkyy Vesivaaran muodot ja kallioinen huippu, joka odottaa tulevana päivinä nyt täältä maisemaa tarkkailevaa kulkijaa. Herajärven pitkä, kapea muoto tulee maisemassa hyvin esille.

"Parempi olla erämaassa hereillä, kuin nukkua paratiisissa." (Tuntematon)

SAMMAKKOVAARA

Jyrkkää laskeutumista Huurunrinteiltä seuraa jyrkkä nouseminen seuraavalle vaaralle - tätähän on jo harjoiteltu - kallioisen Sammakkovaaran päälle. Kalliopintoja peittää laaja-alaiset voimakaskasvuiset poronjäkälakasvustot, joiden toivotaan säilyvän. Selänteeltä avautuu mantereinen maisemanäkymä, jossa pilkottaa muutamia rakennuksia. Lähdemme laskeutumaan

hyvin jyrkässä kulmassa alenevaa polkua pitkin, joskus puista tukea ottaen, kohti Sammakkouroa, jonka pohjalla virtaa puro.

Uuron pitkostetulla pohjatasanteella on voimakas saniaiskasvusto (hiirenporrasta ym.). Polku lähtee nousemaan jyrkästi ylös saman vaaran toiselle puolikkaalle. Polulta erkanee oikealle viitoitettu reitti varta vasten vaeltajien tarpeisiin rakennetulle vesikaivolle.

HERANIEMEN KYLÄ JA -TIE

Polkuun tulee kulttuurivaikutusta, kun laskeudumme Havukkalammelle johtavalle metsäautotielle. Kierroksen pääpolku jatkuu tietä vasempaan. Noin 500 metrin jälkeen saavutaan paikallisten talojen pihoihin johtavan teiden risteykseen. Risteyksessä oikealla on Heraniemen entinen koulu. Koulunpito rakennuksessa loppui vuonna 1982. Koulun jälkeen tultaessa Heraniemen maantielle vaellusreitti kääntyy vasempaan seuraamaan maantietä noin 300 metrin matkan. Tämän jälkeen tieltä poiketaan oikealle Pusonjoen varrella oleville niityille johtavalle tilustielle, jolta polku erkanee ennen niittyjä kohti Pusonjokea. Heraniementietä polkuristeyksestä puolen kilometrin päässä, järven rannassa ovat Heraniemen Lomamökit -yrityksen vuokramökit tarjolla myös vaeltajien käyttöön.

PUSONJOKI

Pusonjokea reunustaa pyöreäksi kulunut isolohkareinen kivikko. Joen reunakivikko syntyi, kun Pusonjärven kohdalta mannerjään reuna noin 11 000 vuotta sitten vetäytyi luoteeseen ja jään patoamat vedet pääsivät rajusti (10 metriä) purkautumaan Herajärveen. Joen putouskorkeus Pusonjärvestä Herajärveen on 52 metriä, mikä merkitsee huomattavia koskiosuuksia. Joen varrella on 1800-luvulla ja vielä 1900-luvun alkupuoliskolla ollut useita vesiratasmyllyjä. Pusonjoki on Pohjois-Karjalan harvoja tammukkavesiä.

"Kaikki virtaa, mikään ei pysy paikallaan" (Herakleitos)

KOLINVAARA

Ukko-Kolin ja Akka-Kolin vuoret lienevät nuoruusvuosinaan pitäneet toisistaan, koska niiden ympäristössä on useita Koli-nimisiä pienempiä vaaroja. Ne ovat aivan selvästi isä- ja äitikolin lapsia. Pusonjoen varrella oleva Kolinvaara yksi niistä. Pusonjoen sillalta vaelluspolku lähtee jyrkkään nousuun kohti Kolinvaaraa kiertävän kalliopahtareunan päälle. Ennen sille nousemista pieni poikkeaminen vasempaan jyrkänteen alle tarjoaa näyn, jossa jyrkänteen reunalla kasvaa isokokoinen koivu. Koivun tyvellä parin metrin korkeudessa kasvaa jättikokoinen, ympärysmitaltaan neljämetrinen koivunpahka.

Kalliopahdan päälle nousun vaiva palkitaan jälleen maisemaelämyksellä. Maisemassa Herajärven lisäksi alapuolella kiemurtelee Pusonjoki ja kauempana Heraniemen kylä. Polku nousee vielä hetken samalla maiseman eläessä. Huipun jälkeen polku etenee aluksi tasamaata pitkin ja alkaa sitten laskeutua kohti seuraavan vaaran valloitusta.

MUSTALAHTI JA SAUNA

Edellisen vaaran pikkuveli, Heraniemen Koli on leppoisampi valloitettava kuin edellinen. Emme kapua vaaran huipulle vaan siirrymme sen hyväntahtoista loivaa alarinnettä kohti Kiviniemen matkailukeskusta. Vajaan kilometrin jälkeen saavumme Mustalahden tielle, jota askellamme vielä noin 500 metriä. Viitta vasempaan ohjaa vaeltajan Kiviniemeen johtavalle polulle. Polku laskeutuu Mustalahden rantaan, jossa on telttailumahdollisuus, uimaranta ja kaikkien retkeilijöiden käyttöön tarkoitettu vapaa sauna. Itsepalvelusauna on Kontiolahden kunnan tarjoamaa palveluvarustusta. Sen siisteydestä vastaa jokainen saunan käyttäjä. Lahden rannalta kaukana horisontissa on nähtävissä Kolivaaran muodot, josta olemme lähteneet vaellukselle. Takana lähes parinkymmenen kilometrin kokemus pohjoiskarjalaista vaaramaisemaa. Mustalahden ranta on yksi mahdollisuus leiriytymiseen ja yöpymiseen.

"Kun hakkaat omat halkosi - ne lämmittävät sinua kahdesti." (Fordin laki)

KAKSOISLAAVU

Jatkettaessa matkaa eteenpäin pienen kumpareen yli, paikalla on hirsirakenteinen umpipäätyinen kaksoislaavu, kotus, jonka useat järvenkiertäjät valitsevat yöpymispaikakseen.

"Me emme muista päiviä, me muistamme hetket." (Cesare Pavese)

KIVINIEMI

Varsinainen Kiviniemen matkailukeskus sijaitsee laavulta parinsadan metrin päässä. Laavulta lähtee polut sekä matkailukeskukseen että sinne johtavan tien pysäköintialueelle. Kiviniemen matkailutila on entinen maalaistalo, joka siirtyi Kontiolahden kunnan omistukseen 1990 -luvulla kansallispuiston perustamisen yhteydessä. Kunnan toimesta tilan rakennukset saneerattiin matkailukäyttöön. Päärakennus peruskorjattiin ja varustettiin WC -tiloilla. Vesiposti löytyy kuistin ulkoseinästä. Aitat kunnostettiin majoitustiloiksi ja ne varustettiin lisälämmityslaitteilla. Tilan navetta muutettiin yhteiseksi oleskelutilaksi, grillitulisijalla varustaen. Pihapiiristä löytyy kookas jatkuvasti lämmitettävä sauna ja Herajärven rannasta lisäksi savusauna. Kiviniemen yrittäjältä on mahdollisuus varata etukäteen majoitus-, ravitsemus-, kuljetus- ja ohjelmalveluita.

Kiviniemessä vaeltajat erkanevat joko 35 kilometrin lenkille Sikosalmen vetolautan avulla tai jatkamaan täyttä 61 kilometrin kierrosta. Molemmat taipaleet yhtyvät samalle polulle Karttusenlammin eteläpuolella kansallispuistossa Herajärven itäpuolella.

"Kun olet päässyt niin pitkälle, ettet jaksakaan enää askeltakaan, olet kulkenut vasta puolet matkasta, johon pystyt." (Grönlantilainen sanonta)

REITTIEIN ERKANEMINEN

Tähän kirjoitettu reittikertomus jatkaa täyttä 61 kilometrin kierrosta, mutta palaa tähän pisteeseen kierrettyään Herajärven eteläpuolelta kautta Karttusenlammin eteläpuolen aina polkujen yhtymäkohtaan saakka.

HUUHKAJAARA

Täydelle 61 kilometrin Herajärven kierrokselle lähteneet jatkavat vaellusta Kiviniemen pysäköintialueelta lyhyellä Rullintie osuudella. Parinsadan metrin kuluttua viitalta "Huuhkajavaara 1,7" polku erkanevat hiekkatieltä vasempaan. Polku tavoittaa hetken kuluttua Herajärven rannan, jossa Ilmolanlahdessa on laavu ja tulipaikka. Polku etenee tämän jälkeen lehtoisessa rantamaastossa. Mökkitielle tultaessa reitti kääntyy oikealle. Ylitämme Kiviniemeen johtavan Rullintien, jonka jälkeen vaellusreitti alkaa pikkuhiljaa maastollisesti kohota aluksi pätjän metsäautotietä edeten. Pian reitti vaihtuu luonnonpoluksi. Polkuprofiili jyrkkenee ja saavutaan Huuhkajavaaralle (195 m). Huuhkajavaaralla on palveluvarustuksena vaeltajalle tarjolla nuotiokehä, liiteri ja käymälä. Huuhkajavaaran on keskeisiltä osilta valtio ostanut geologisesti, maisemallisesti ja biologisesti maakunnallisesti merkittävänä kohteena luonnonsuojelualueeksi.

Huuhkajavaaran rotkolaakson pohjalta näkyy tummana Huuhkajalammin pinta. Lammin takana olevan vaaran osan takana olevalle rotkonseinämälle muodostuu talvisin korkea jääseinämä. Vanhojen lehtipuiden rungoilta löytyy monin paikoin raidankehkojäkäliä. Nuotiopaikalta lamminpuoleisella kalliopahdalla esiintyy mm pohjoista tunturikiviyrttiä.

Tulipaikalta polku laskeutuu melko jyrkästi vaarojen huippujen väliseen notkoon, josta alkaa "nelivetonousu", vaellusreitillä yksi jyrkimmistä nousuista. Vaaranselänteelle päästyä polun maasto alkaa loivasti laskea.

"Jos harkitsee seuraavaa askelta liian kauan, seisoo koko ikänsä yhdellä jalalla."

(Kiinalainen sananlasku)

KORTTIPAKKAKALLIO

Polulta poikkeava tutkimusmatkailija löytää Huuhkajalammin länsipuolella olevan vaaramassiivin päältä korkean pahtakallion, joka koostuu 6-7 cm paksuista laatoista. Sadat kivilaatat ovat tiukkaan päällekkäin pakattuja, suoria ja sileitä kuin oikohöylästä tulleita. Irtoamistilassa olevat kookkaimmat tasot ovat kooltaan 1,5 x 2 metriä. Paikalle ei ole polkua eikä opastetta, mutta www.herajarvenkierros.fi sivuston videoista numero 51 löydät kulkureitin. Herajärven kierrospolulta Korttipakkakalliolle on matkaa hieman yli puoli kilometriä.

"Mieli ei väsy oppimisesta." (Leonardo da Vinci)

MYLLYNKIVIAIHIO

Heraniemen kierroksen polun varrella makaa maassa myllynkiviaihio. Kolin alueen kallioperä koostuu suurelta osin erilaisista kvartsiiteista, joiltakin osin ne ovat selvästi rakenteeltaan kerroksellisia. Vesimyllyjen kaudella tällaiset paksut kvartsiittilaatat olivat haluttua myllynkivien rakennusainesta. Herajärven kierroksen polun varteen on jäänyt kivisepältä keskelle metsää lähes valmiiksi työstetty, mutta työstämisen viimevaiheessa haljennut myllynkivi – saattoi sielunvihollinen ottaa kosketusta?

"Elämän oppitunteja pitää kerrata niin kauan kunnes ne on opittu." (Tuntematon)

RAUTAPORTTI

Maastollisesti loivasti laskeva polku tavoittaa Huuhkajavaaran eteläisen kalliopäädyn, jossa laskeudutaan lyhyt jyrkänneisuus Rautaportiksi nimettyyn solaan. Nurmimattopohjaisen solan reunassa virtaa runsasvetinen puro.

Solasta eteenpäin polulle löytyy kivilohkareiden lomitse nousu reitille, joka jatkuu jonkun matkaa samantyyppisessä kivilohkareiden sävyttämässä ympäristössä.

KIVIVUORI

Väliin melko tasaistenkin avokalliopintojen kautta nousee Kivivuorelle, kuvaavammin kalliomäelle. Selänteelle avautuu maisemanäkymä, jossa vaarojen väliin kätkeytyvän Herajärven pinta pilkistelee paikoitellen muutoin metsäisessä maisemakuvassa. Kivivuorella Herajärven kierroksen polku tavoittaa jo vuosikymmeniä käytössä olleen Kolinpolun, vaellusreitit Koliilta Joensuuun (78 kilometriä). Nykyisin polun Kolinpuoleinen osuus on yhtenevä Herajärven kierroksen kanssa. Ahvenlammilta reitit erkanevat.

AHVENLAMPI (AUTIOTUPA)

Kivivuorelta laskeudumme Ahvenlammille, jonka rannalla on reitin ainoa autiotupa. Autiotuvan huollosta vastaa Kontiolahden kunta sekä kulkijat niin kuin kunnialliseen vaelluskulttuuriin kuuluu, jätät paikan vähintään yhtä siistiin kuntoon kuin mitä ne olivat sinne tullessasi. Nuotiokehän lisäksi paikalta löytyy tavanomaiset: puuvarasto ja kuivakäymälä. 100 metriä autiotuvalta Herajärven kierros eroaa suorassa kulmassa vasempaan. Tavoilleen uskollisena polun maasto alkaa nousta maastollisesti jyrkästi. Nousu ei ole kuitenkaan pitkä.

"Jos et tiedä minne olet menossa, mikään tie ei vie sinua sinne." (Tuntematon)

KUIKKIPURO

Ahvenlammilta parin kilometrin matkan polku seuraa vaihtelevassa maastossa: vähäisiä nousuja ja laskuja, muutama pieni metsälampi (Tammalampi). Ylitetään vielä kerran Rullintie, vanhaa metsää, nuorta taimikkoa ja kukkia polun varrella. Polku lähtee laskeutumaan kohti Herajärven eteläpäätä. Jo kaukaa korviin kuuluva veden kohina antaa aavistuksen kierroksella kohdattavasta uudesta kokemusympäristöstä. Polku lähtee seuraamaan vuolaasti virtaavaa koskista ja pienistä putouksista rakentuvaa Kuikkipuroa. Puro saa vetensä melko laajasta yläpuolisesta vesistöstä, johon kuuluu useita pikkulampia, suoalueita ja vaarojen rinteiden valuma-alueita.

Kuikkipurossa on aina vettä. Puron varrella on vanhoja hirsirakenteita liittyen ehkä mylly- tai uittohistoriaan. Ylitettyämme puron lankkusillan kautta, polku sukkuloi jyrkkäreunaisten hietaharjujen kautta Eteläpään laavulle.

"Mitä auringonpaiste on kukkasille, sitä on hymy ihmisyydelle." (Joseph Addison)

ETELÄPÄÄN LAAVU

Rinkan lepuutuspaikkana laavut ovat vaeltajan ystäviä kaikilla keleillä. Laavukatoksen lisäksi läheisyydestä löytyy tauko (yöpymis) paikan vakiorakenteet: nuotiokehä, liiteri ja käymälä. Eteläpään laavun ympäristössä on pieniä hietaharjuja. Ympäristössä olevat purot ovat syövyttäneet maaperään syviä uomia. Majavat ovat yrittäneet padota purojen vettä omiin tarpeisiinsa huonolla menestyksellä. Padotun veden paine on hietamaassa porannut reiän majavapadon alitse.

"Valistus ja oppiminen eivät ole valmistautumista elämään; ne ovat elämää itse. (John Dewey)

ETELÄPÄÄ

Parisataa metriä laavulta tullaan Herajärven Eteläpään tielle. Risteykseen on rakennettu autoille paikoitusalue. Pysäköintialueelle on Eteläpään paikallistien kautta yhteys Romppala-Ahvenisen maantieltä. Eteläpää on vaellusreitoinen vaihtoehtoinen lähtöpiste ja siellä on opastaulu.

KIIESVAARA

Pysäköintialueelta vaellusreitti lähtee nousemaan aluksi metsäautotietä pitkin, josta se noin 150 metrin jälkeen erkanee vasemmalle omaksi polukseen. Polun maasto nousee kaiken aikaa ja saavuttaa vajaan puolen kilometrin jälkeen pysäköintialueelta kallioreunaisen, harvaa mäntymetsää kasvavan kumpareen. Kumpareelta avautuvaa maisemaa kuvittaa Herajärven eteläpään vedet ja -saari. Polku sivuaa Vattulan tilan talouskeskusta ja sen viljelyksiä kulkien kuitenkin koko ajan niiden ulkopuolella. Vattulaan johtavan tien ylityksen jälkeen polku alkaa kohota suoraviivaisesti kohti Kiiesvaaran huippua (260 m). Vaaranrinteessä joudutaan jalkoja nostelemaan tuhkatieheään korkeuskäyrien tiheydestä johtuen. Vaaran huipulle avautuvaa metsämaisemaa halkoo Romppala-Ahvenisen maantie vaaran alapuolella. Vaaran huipulla on siirtokivilohkare, jolle vaeltajat ovat alkaneet koota kivikekoa. Tähän voit jättää myös mieltäsi painavan taakan – elämä kyllä kantaa. Kiiesvaaralla olemme vaellusreitoinen eteläisimmässä pisteessä. Tästä lähdemme etenemään kohti Kolia nyt Herajärven idänpuoleisissa maisemissa.

MOISSEENVAARA

Kiiesvaaralta Moisseenvaaralle polku laskeutuu 75 metriä alempana olevaan Moisseenlammin laaksoon. Reitti seuraa orjallisesti tilojen rajalinjaa. Laakson pohjalla silmä poimii seudulla ei kovinkaan yleisen, kookkaan (~100 cm), heinä-elokuussa kukkivan rohtovirmajuuren. Se on monivuotinen, näyttävästi kukkiva kasvi, jota on käytetty rohdoskasvina. Siitä saadaan perinteistä unilääkettä "valeriaanaa". Kasvi tuoksuu jalkahieltä ja sen haju villitsee kissoja. Herajärven kierroksella muualla et tätä kasvia tapaa. Moisseenvaaran päältä ja sitä seuraavan parinsadan metrin matkalla näköala avautuu laajaksi järvimaisemaksi, jossa kulkija kohtaa Pielisen uudesta tarkastelukulmasta kuin vaelluksen alkuvaiheessa.

TAKAVAARA

Maisema-aukon jälkeen reitti etenee kalliokumpareisessa, nuorta koivun taimikkoa kasvavassa metsässä. Polku laskeutuu nuoresta metsästä aivan erityyppiseen luontoympäristöön, aarnimetsään. Takavaaran itärinteellä olevan "Taka-Aarnion" tilan on valtio ostanut vanhojen metsien suojelualueeksi. Sen suurten kuusien, ikihaapojen, maapuiden ja muun luonnon kätköjä tarkkaava havainnoitsija voi yllättyä monella tapaa. Liito-oravan ja muiden harvinaisten, jopa

uhanalaisten lajien elinympäristöksi ja suojelemiseksi hakkuilta säästynyt ikimetsä on nyt lailla rauhoitettu. Jos kohtaat karhun – muista, nauru pidentää ikää! Kalevalaista tunnelmaa tuo kulkijalle kumpareelle avautuva maisemaikkuna: järvimaisema, jota kehystää vanhat puut ja maassa lepäävä kelojuonlatvus, jonka oksat ovat ”reuman” koukistamia. Ihmettele ja ihastele, että tällaisia metsiä on vielä jäljellä.

"Luonnossa on aina avoimien ovien päivä." (Raimo Tuomainen)

PESÄVAARA

Aarnimetsään tulimme ja poistumme nuoren talousmetsän kautta. Pienialaisen taimikkometsän jälkeen polku nousee harvapuustoiselle vaaranselänteelle, jonka pohjoisessa päädyssä olevalta avokalliolta kulkija pääsee jälleen ihastelemaan kapean sektorin kaukomaisemanäkymää. Kalliolta polku laskeutuu rakennetulle tasanteelle, Eteläpäästä tulevan metsäautotien kääntymispaikalle. Tästä polku laskeutuu suolle, ennen kuin se alkaa rauhallisesti kohota kohti Herajärven idän puolella kohoavaa Kolinvaaraa.

KOLINVAARA

Ennen varsinaisen vaaran lakialueelle kiipeämistä, polulle on poimittu viehättävä estetiikan namupaikka. Erillinen, luoteeseen laskeva kalliomuodostelma tarjoaa levähdyspaikan ja viehättävän kaukomaisemanäkymän. Näkymässä Herajärvi-maisema avautuu pituussuunnassa aina Kolin perukoille (Räsävaaralle) saakka. Järvi- ja vaaramaisemaa on tarjolla yli 20 kilometriä syvälti, mikäli silmä kantaa. Kalliolta laskeuduttua polku alkaa kesyesti nousta kohti Kolinvaaran huippua. Kolinvaaran itärinne on laajaa ja melko korkeaa kalliojyrkännettä. Lakialue samoin kuin jyrkänten yläreunakin on harvapuustoista, minkä johdosta maisema Pieliselle ei ole niin avoin kuin on hyvin usealta katselupaikalta totuttu näkemään. Itsellisenä tällainenkin näkymä rikastuttaa vaellusreitit sisältöä. Vaaran kivikkoinen kuori on paksun sammalkerroksen peitossa, jossa kulkijan askel jättää toistuessaan helposti jäljen. Polku laskeutuu Rekivaaran paikallistien sivuhaaran kääntymispaikalle, jota tietä myöten taivallus jatkuu pienen matkan.

LÄHDE

Ennen kuin polkuviitoitus ohjaa vaeltajan metsän kätköihin, risteyksessä viitta neuvoo vesipaikalle, lähteelle. Tien vieressä on huollettu, ammennusastialla varustettu runsaasti vettä tuottava lähde. Sopii nauttia kylmänä ja tankata mukaankin hyvää, mineraalipitoista juotavaa.

"Mikään ei ole arvokkaampaa kuin tämä päivä." (J.W.Goethe)

SUOPELLON LAAVU

Palattaessa lähteeltä metsäpolulle, se jatkuu jokseenkin tasamaana, paikoitellen kalliolaikkuja pitkin kohti Suopellon laavua. Laavu on yksityisen mailleen aikoinaan omiin tarpeisiinsa rakentama arjesta irtaantumisen keidaspaikka. Laavun omistaja on hyväntahtoisesti tarjonnut vaellusreitit varrelle osuvaa laavua myös vaeltajien käyttöön. Tulipaikka, liiteri ja käymälä ovat tämänkin taukopaikan perusvarustusta. Yöpyminenkin on laavussa mahdollista. Vastuullisina käyttäjinä kiitämme maanomistajaa epäitsekkästä vieraanvaraisuudesta.

PAJAKALLIO

Suopellon laavulta polku alkuosuuden alavan pätjän jälkeen nousee ilmavalle, mäntymetsää kasvavalle kallioiselle ylängölle. Polun vähäisten korkeuserojen lisäksi maastoa elävöittävät useat pienet lammit (Pajalammit). Pajakallion luonnonsuojelualueelta polku lähtee etenemään Rekivaaran kylkeä myötäillen. Rekilammen paikallistietä 160 metrin jälkeen vaellusreitti saapuu Herajoelle vievälle maantielle. Risteyksestä oikealle vajaan sadan metrin jälkeen vasempaan osoittava viitta neuvoo Herajärven kiertäjää Rykiniemelle johtavalle polulle, suuntaamme sinne.

ILOKALLIO

Reitti etenee nousujohteisesti jonkin matkaa nurmettunutta vanhan metsäautotien pohjaa, jolta polku kääntyy vasempaan kauniiseen koivumetsään. Metsätyypin vaihtuessa sekametsäksi astumme samalla Kolin kansallispuiston alueelle. Maastossa ylitämme arvoituksellisia kuivia ojakaivantoja. Ne ovat jälkiä 1920 -luvulla tehdystä kyaniittiesiintymän kartoituksesta. Tämä alumiinisilikaatti (Al₂SiO₅) on saanut nimensä sinisen värin perusteella. Näköalapaikkanakin huomioitavan Ilokallion kyljessä on pienen kyaniittikaivoksen jäljet. Ilokallion kyaniittipyrofylliittiesiintymä on runsaan alumiinipitoisuuden vuoksi soveliasta tulenkestävien keraamisten tuotteiden raaka-aineksi. Silloisten selvitysten mukaan esiintymä ”tarjoaisi rajattomat määrät raaka-ainetta tulenkestävien tiilien, lisäaineena keraamisiin massoihin, sähköposliinin, yms. tuotteisiin”. Suurista reserveista huolimatta kaivostoiminta jäi kuitenkin ainoastaan koelouhinta asteelle. Ilokalliolta lähdön jälkeen pääpolulta on lyhyt pisto kyaniittikaivokselle.

HIRVIVAARA

Pienen laskeutumisen jälkeen polkuprofiili nousee aluksi, mutta tasaantuu varsin pian. Alkuosuudella polku etenee nuorena metsikössä, jonka keskeltä löytyy rakennusten perustuskiveyksiä. Kolin alueen vaarojen rinteillä on runsaasti tällaisia kulttuurin muistomerkkejä. Asukashuipun ollessa 1950-luvun paikkeilla, asukkaita oli kylissä nelin-viisinkertainen määrä nykyiseen nähden. Asuinpaikoista kolme neljästä ovat tyhjentyneet, suurelta osin pois purettuina

kivijalkaan asti. Hirvivaaran rinteellä on yksi tällainen. Pikkuhiljaa vaaranselänne kapenee ja muuttuu kallioisemmaksi. Samalla avautuu maisemanäkymä Pieliselle ja Vesivaaran kylki näkyy myös jo kutsuvana.

RYKINIEMI

Hirvivaaran päädyn avokallioilta vaellusreitti laskeutuu Herajoen suiston tuntumaan. Keskeytyksettömältä vaellusreitiltä on 550 metrin pisto Rykiniemen hienoille hiekkarannoille ja järvikontakti Pieliseen. Rykiniemi on ihanteellinen leiriytymis-, yöpymis- ja uintipaikka ei ainoastaan Herajärven kiertäjille vaan myös päiväretkeläisille. Hiekkarannan tuntumassa on vaeltajia varten rakennettu tulipaikka, kuivakäymälä ja liiteri.

"Ovi onneen aukeaa ulospäin." (Sören Kirkegaard)

HERAJOEN KAHLUUVAIJERI

Palattuamme hiekkarannoilta pääpolulle, tulemme Herajoen ylityspaikalle. Joen ylitykseen apuvälineeksi on tarjolla kahluuvaijeri, eteläisen Suomen ainokainen. Joen yli on pingotettu teräsvaijeri, josta roikkuu tartuntalenkkejä. Edellä kulkeneiden vaeltajien velvollisuutena on pitää huoli siitä, että tartuntalenkkejä on joen molemmilla rannoilla. Joen leveys on 17 metriä, vedenkorkeus vaihtelee yleisestä vesitilanteesta riippuen 20-100 cm. Molemmilla rannoilla on penkit, joilla pääsee istualtaan riisumaan kengät jaloista, heittämään tarvittaessa housut tai käärimään lahkeet vesirajan yläpuolelle. Turvallisuustekijänä rinkan vyöt ja lukot on syytä avata ennen virtaan astumista (jos rinkan vyöt ovat kiinni, kaaduttaessa syvään veteen rinkasta tulee kelluke, jonka alta on erittäin vaikeaa pelastautua.) Joen ylitys korkeankin veden aikana on turvallista, kun ei hosu ja muistaa pitää tartuntalenkkeistä kiinni molemmilla käsillä. Joen ylitys tapahtuu yksi kerrallaan, jottei vaijeria kuormiteta liikaa. Joen ylittämiseksi on kuiva, mutta huonompi vaihtoehto 1,5 kilometrin päässä olevan sillan kautta. Kiertolenkkiä käyttävät menettävät useita perusreitien tarjoamia luontokohteita.

"Kukaan ei voi astua kahdesti samaan virtaan." (Herakleitos)

PUTRAKON LÄHDE

Herajärven kierroksen lähituntumassa on kymmenkunta lähde. Joissakin lähteissä vesi on hyvälaatuista, mutta viranomaiset suosittavat kuitenkin veden keittämistä ennen käyttöönottoa. Muutamissa kohteissa on terveysviranomaisten kiinnittämä veden laadusta kertova tarkastuskertomus. Herajoen suiston viereisestä soraharjusta virtaa Putrakon lähde. Lähteen tuotoksi on kuivanakin aikana mitattu 240 m³/vrk. Tämän lähteen vettä käyttävät ajoittain

paikallisetkin asukkaat talousvetenään. Putrakon lähteelle on viitta ja neljänkymmenen metrin pisto pääpolulta.

"Vesi on luonnossa eteenpäin vievä voima." (Leonardo da Vinci)

HIILIMIILU

Luanlammen mökkirannoille johtavan tien ylityksen jälkeen polku nousee niin kutsutulle "pikku Punkaharjulle". Harju on samaa muodostelmaa kuin on Kolin edustalla oleva harjusaarijono Pielisessä. Harjuselänteen jälkeen polku ylittää Likolammin ja Iso Vesilammin välisen yhteyden puusiltaa pitkin. Sillan jälkeen tullaan mäntykankaalle, jossa olleen hiilimiilun paikka ja historiaa on kerrottu opastaulussa. Vuosina 1841-1844 Herajoella toimi kupariruukki, joka tarvitsi runsaasti hiiltä. Esihistoriallisen ajan (kivikauden) asutuksen merkkejä on löydetty arkeologisissa kaivauksissa näiltä kankailta.

VESIVAARA

Vesivaara (250 m) kuuluu Herajärven kierroksen kymmenen huippumaisemakohteen joukkoon. Nousu vaaraselänteelle alkaa Kolin rantatien ylittämisen jälkeen. He, jotka ylittivät Herajoen sillan kautta tulevat tietä pitkin tälle paikalle. 150 metrin nousu Vesivaaralle jakaantuu jokseenkin tasaisesti kilometrin matkalle. Ainoastaan polun alkuosassa ja lähellä vaaran huippua ovat hieman jyrkemmät osuudet. Huipulta avautuu avara maisemanäkymä 150 metriä alempana olevalle Herajärvelle ja sen ympäristöön. Vaaran päällä on yli 100 metriä pitkä avokallioselänne. Herajärven puolen jyrkkä reuna takaa maiseman avarana säilymisen. Metsänkasvu ei sitä tule koskaan sulkemaan. Kallioselänteeltä voit bongata malminetsijöiden tekemän porausreikäriivin.

**"Nauti elämässä pienistä asioista, sillä eräänä päivänä huomaat että ne olivat suuria asioita."
(Kurt Vonnegut)**

REITTIIEN KOHTAAMINEN

Vesivaaralta polku alkaa laskeutua kohti Karttusenlampia, jossa 35 km:n ja nyt kierrettävä täyspitkä 61 km:n kierrokset kohtaavat. Tämä reittiselostus pysähtyy tähän odottamaan 35 km:n reittiselostuksen etenemistä Kiviniemen pihasta tähän polun risteykseen.

KIVINIEMEN PIHA JA SIKOSALMI

Polku Sikosalmen vetolautalle lähtee Kiviniemen pihasta aittarivin edestä ja seuraa siitä aitoviertä Herajärven rantaan. Herajärven ylitystä varten on Sikosalmeen rakennettu vetolauttayhteys. Omatoimi-lautta on kantavuudeltaan kolmelle henkilölle rekisteröity. Lautta vedetään vaijerin avulla tarvittaessa omaan rantaan. Käsivoimin vaijerista kiskoen lautta siirtyy vastarannalle. Rinkka täytyy turvallisuussyistä ottaa pois selästä ylityksen ajaksi. Syvään veteen pudotessa, kehoon sidottu rinkka toimii kellukkeena, sen alta on erittäin vaikea pelastautua. Varhaiskeväällä ja myöhäsyksyllä on syytä tarkistaa esim. Luontokeskuksesta onko lautta käytössä.

"Nopeudella ei ole väliä, jos suunta on oikea." (Mahatma Gandhi)

AHOSAARI

Lautta rantautuu Ahosaareen, jolla sitten Herajärven laskun jälkeen on ollut manneryhteys. Polku etenee entisiä Herajärven pohjamaita Ahosaarella olevan Apajalahden rannalle rakennetulle tulipaikalle. Retkeilyreiteille rakennettujen tulipaikkojen standardin mukaan tulipaikan varustukseen kuuluvat nuotiokehä, liiteri ja kuivakäymälä löytyvät tältäkin paikalta.

"Kaikki jotka vaeltelevat eivät ole eksyksissä." (J.R.R.Tolkien)

ORIVIRTA

Ahosaaren tulipaikalta polku etenee korkeuskäyrää pitkin kunnes ylitetään mökkitie. Lähes olemattoman nousun jälkeen laskeudutaan Herajärven Alaselän rantaan. Rannan tuntumassa edeten tullaan Orivirran kävelysillalle, jonka jälkeen reitti saapuu Kolin kansallispuiston alueelle. Talveksi Orivirralla saapuu muuttolinnuksi pohjoisesta koskikara, joka niaalee kosken reunajäätiköillä välillä sukellellen virtaan ruoan hakuun. Vaeltajien saapuessa Orivirralla, koskikara on jo matkustanut pohjoiseen pesimispuuhiin.

LAKKALA

Orivirralla vaellusreitti seuraa Herajärven rannoilla oleville lomamökkien tarpeisiin rakennettua tietä. Huutoniemeen menevältä tieltä vaellusreitin polku erkanelee oikealle. Pienen harjanteen ylityksen jälkeen polun vieressä on suurikokoinen siirtolohkare, ihmekivi, jonka pinnassa on syviä koloja. Siirtolohkare on ennen Herajärven 10 metrin pinnan laskua sijainnut järven vesirajassa. Tuhansien vuosien aikana aallot ovat hakanneet rantakivestä lohkareen pehmeämpiä ainesosia syvennyksiksi. Polun maasto nousee tämän jälkeen varsin pian komeaan mäntymetsään. Tämä metsätyyppi vallitsee Lakkalaan sakka. Neljän kilometrin päästä Kiviniemestä saavutaan Lakkalan tilalle.

Tulijaa tervehtii ensimmäiseksi riihi ja suuri iäkäs mänty, joka on vanhan, 1750-luvulla lasketun Herajärven rantapetäjä. Pihapiirissä on seitsemän rakennusta: asuinrakennus, navetta, aitta, lato, riihi, savusauna ja verkkovaja. Rakennuksista vanhin, silokallion päällä oleva aitta on vuodelta 1915. Lakkalan tila on ollut asuttuna vuoteen 1990 saakka, jolloin sen viimeinen 83 -vuotias asukas Heikki Kähkönen kuoli järven vastarannalla linja-autoa odottaessaan. Tila ostettiin valtiolle 1993 Kolin kansallispuiston laajennusalueeksi. Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen toimesta asuinrakennus, navetta ja riihi peruskorjattiin 1990 -luvulla. Savusauna on uudisrakennus.

Rakennusten käyttö on nykyisellään rajoitettu erityyppisten leirien käyttöön. Pihapiirissä päärakennuksen takana Herajärven rannalla retkeilijöillä on mahdollisuus leirytyä, evästellä tulipaikalla ja uida. Retkeilijöiden käyttöön on rakennettu tavanomainen palveluvarustus. Lakkalan kaivon vesi ei ole juomakelpoista. Vettä voi hakea vajaan kahden kilometrin päästä Seppälän tilan kaivosta tai ottaa järvestä. Luonnonvesi on syytä keittää ennen käyttöä.

1980 -luvulle saakka viljeltyjen peltojen kasvillisuutta ohjataan ketojen suuntaan. Niittotalkoisiin ovat osallistuneet muiden muassa talkooleiriläiset (esim. WWF). Sekä peltoalueita että pihasta lounaaseen näkyvää moreenikumpu-niemeä hoidetaan lampaita laiduntamalla.

Eteläpään 30 km:n reitin polku erkanee Lakkalasta riihipellon kautta. Herajoentien pysäköintialueelle on matkaa kilometri. Pysäköintialueelta on viittaopastus Vesivaaralle vievälle polulle.

"Hyvät asiat ottavat aikaa." (Tuntematon)

TÖRISEVÄ

Herajärven kierroksen polku jatkuu Lakkalasta verkkovajan takaa Seppälästä tulevaa tietä seuraten. Tiessä olevan lyhyen nousutöyssyn vierellä maastossa on louhikkovyö. Myös tässä kohtaa vanhan Herajärven aallot ovat pesseet rantakivikosta irtaimet maa-ainekset pois. Polku kääntyy tämän jälkeen vasempaan ja etenee läpi pienen niittymäisen metsäaukion, jossa ahomansikat kutsuvat luonnossaliikkujaa kokemaan aromaattisia elämyksiä. Aukko supistuu, kun reunametsän harmaalepät juuriversojen kautta pikkuhiljaa valtaavat sitä. Matalan mäntyä kasvavan vaaraselänteen jälkeen polku ylittää Lakkasenlammista tulevan puron. Tulemme Törisevän mökin raunioille ja sitä ympäröivälle pienelle peltoaukeamalle. Pellon poikki kuljettuamme nousemme pienelle kumpareelle, johon on pystytetty ”Menneisyyden poluilla”-kierroksen opastaulu.

Polku laskeutuu suonreunan pitkoksille. Olemme tulleet Törisevän entisille suoniityille, joilta aikoinaan korjattiin talvirehua karjalle. Soiden sarojen, heinien ja ruohojen kasvua parannettiin ojjittamalla, jolloin sen pinta kuivuu ja sammalten kasvu heikkenee. Luonnonvaraisten suoniittyjen rehuntuotto oli melko vaatimatonta, mutta kun peltoja oli vähän ja maanviljelys oli kehittymätöntä, rehua jouduttiin keräämään mistä sitä saatiin, peltojen reunametsistäkin. Tilan

autioiduttua suoniitty on alkanut metsittyä ja ojat umpeutua. Muistomerkkeinä suon maatalouskäytöstä ovat maastoon unohtuneet hevosvetoinen niitto- ja haravakone. Niittokone on havaittavissa polultakin käsin metsäpuskan juurelta noin 50 metrin päässä.

Suon reunassa, ennen maaston jyrkkää nousua on metsässä vanhan talvitien aukko. Samalla on polkujen risteys. Vasempaan johtava polku vie Herajärven rannassa sijaitsevalle puolen kilometrin matkan päässä olevalle Metsäpirtti-varaustuvalle, oikealle lähtevä polku johtaa Seppälä-vuokratuvalle, jonne polulta on matkaa 400 metriä. Laidunkaudella (touko-syyskuu) Seppälä on puiston lammaspaimenten käytössä.

REITTIEN KOHTAAMINEN

Törisevän suolta vaellusreitin polku lähtee jyrkkään nousuun. Muutamien kymmenien metrien jälkeen maasto tasaantuu ja alkaa jälleen nousta kohti Karttusenlampea. Vastassa on polkujen risteys, jossa kohtaavat täyden 61 kilometrin kierroksen polku ja tämä Lakkalan suunnasta tuleva 35 kilometrin polku.

KARTTUSENLAMPI

35 kilometrin ja 61 kilometrin polkujen yhdyttyä yhteinen polku etenee vanhassa metsässä kohti Kolia. Kansallispuistoa muodostettaessa 1990-luvulla maakauppojen yhteydessä Kontiolahden kunta luovutti kansallispuistoon liitettäväksi omistamansa 400 hehtaarin tilan, johon kuuluivat sekä Vesivaaran näköalakalliot että Karttusenlammin ympäristö. Lammin rannat ovat soistuneet eikä sillä ole juurikaan vaeltajille virkistysarvoa. Majavat ovat aikoinaan patoamalla kohottaneet lammin veden pintaa, mistä on ollut seurauksena huomattavaa rantametsien kuolemia. Näin uusien luontotyyppien syntyminen on lisännyt luonnon monimuotoisuutta.

TURUSEN AUTIO

Polku nousee aukealle, jonka keskellä on talon kivijalan rauniot. Uunin jäänteet ovat vielä selvästi jäljellä, liesi kylläkin kylmennyt jo vuosikymmeniä sitten. Pihassa viinimarjapensaat tuottavat edelleen satoa nyt kulkijalle maistiaisiksi. Pienet pihapellot kasvavat nyt kedonkukkia, ei enää karjanrehua. Kuitenkin pellot niitetään joka kesä ja sato korjataan pois. Turusen aholta johtaa 600 metrin pisto puiston kätköissä, piilossa olevalle Soikkelin varaustuvalle. Myös Pärnälänlahdessa, Pielisen rannalla on kaksi varaustupaa Kolin luontomatkailijoiden käyttöön. Matkaa näille, Kelomökille ja Punaiselle tuvalle on vaellusreitiltä 1,7 kilometriä.

"Elämässä sinä et voi valita mitkä asiat säilyvät ja mitkä häipyvät pois." (Tuntematon)

PITKÄLAMPI JA YLÄMURHI

Vaelluksen jatkamiselle on tarjolla kaksi vaihtoehtoa. Vasemmalle opastaulun kautta edeten polku johtaa suoraan Pitkälammin tulipaikalle, jossa on nuotiokehä, liiteri ja käymälä, kuten asiaan kuuluu. Oikealle, ahon yläreunan kautta polku lähtee järeän, synkän kuusikon sekä sen jälkeen nuoren kaskisyntyisen koivikon kautta Ylämurhin varaustuvalle, joka on Pitkälammin idänpuolella. Ylämurhin entisen torpan, nykyisen varaustuvan (toisaalta paikalle siirretty niittymökki) pihapiirissä on telttailumahdollisuus, liiteri ja käymälä. Ylämurhista on 300 metrin polkuyhteys Kolin rantatielle. Ylämurhista polku laskee melko jyrkästi Pitkälammin pohjoiseen päätyyn myös noin 300 metrin matkan lähelle tulipaikkaa, jolle toista polkuvaihtoehtoa käyttäneet ovat tulleet. Pitkälammin ympäristössä on hilla-aikaan vaeltajille tarjolla vitamiinipommeja poimittavaksi. Lammista lähtee pohjoista kohti kapea, useiden kilometrien pituinen vaarojenväli-suo. Suoluontoa on aloitettu ennallistaa patoamalla suo-ojat.

JAUHOLANVAARA

Pitkälammilta polku alkaa nousta miellyttävän loivasti yhdelle puiston mainostetuista maisemapaikoista. Jauholanvaaran pitkänomaiselta silokallioselänteeltä Herajärvi avautuu vaeltajan ihasteltavaksi. Vaaran länsirinteen jyrkkä kalliorinne takaa esteettömän kaukomaisemanäkymän. Jauholanvaaralta on hyvät mahdollisuuden arvilla vaelluksen aloituspäivänä vastarannalla jo käytyjä kohteita. Polku lähtee nyt laskeutumaan jyrkästi kohti Jauholanvaaran toista huippua.

PIRUNKIRKKO JA REPOURO

Törmäämme polkuristeykseen, jossa on viitta "Pirunkirkko 1 km". Herajärven kierrokseen kannattaa ehdottomasti liittää Pirunkirkon luolaretki, jos aika antaa myöten.

Pirunkirkko on 34 metriä pitkä rakoluola. Luolaan on opasviitoitus myös Kolin rantatieltä. Z-muotoisen kallioluolan perimmäisen haaran alkupään seinästä voit etsiä kuuluisan tekstin:

"Jäljennös 1939

Yks salaisuus yks henki

yks onni kumpaisenki

on kirkko tämä sen py

hyyttä muistelenma aina

Eero ja Fanni"

Allekirjoitus tarkoittaa Eero ja Saimi Järnefeltiä, jotka kävivät luolassa vuonna 1893. Katso www.herajarvenkierros.fi sivustolta videot 42 ja 42 kertomus tekstijäljennöksen synnystä.

Tällä alueella on myös Repouuron lohkaroluolasto, joka on Suomen pisin luonnon muodostama lohkaroluolasto. Luolassa voi edetä ja ryömiä yhtäjaksoisesti 156 metriä kulkematta kahta kertaa saman paikan kautta (Honkakoski, Balk, Martikainen). Luolaston kokonaispituus on yli neljänneskilometri. Se on mitattu 260-280 metriksi vuonna 2017, ja mitasta puuttuu vielä kristallikammion alapuolella oleva mittaamaton osa (Pekka Honkakoski, Joni Balk). Luolastoon ei ole opasteita ja suositus on, että sinne mielivät hankkisivat opastuksen varusteineen luolan sokkeloisuuden ja osittain vaarallisuuden takia.

Voit palata Pirunkirkon luolaseikkailuista takaisin Herajärven kierroksen pääpolulle mielessäsi luolissa asustavat örkit, runot ja taiteilijat.

Jauholanvaaran toisen huipun kalliot ja näköalapaikan polku sivuuttaa takakautta. Ken tahtoo, voi kiivetä kallioille Herajärven maisemia vielä kerran ihastelemaan.

HERMANNIN MONTTU

Kolin alueen kallioperässä on myös uraanimalmia. Sitä luonnehditaan pesäkkeelliseksi rusinaesiintymäksi. Kansallispuiston etelärajasta seitsemän kilometriä etelään päin sijaitsi Suomen ainoa uraani-kaivos, Paukkajanvaaran uraani-kaivos vuosina 1958-1961. Vuonna 1993 kaivoskuilu räjäytettiin umpeen ja alue säteilysuojattiin paksulla maakerroksella ja maisemoitiin. Nykyisen kansallispuiston alueelta louhittiin uraanimalmia kahdesta pesäkkeestä Paukkajanvaaran kaivoksessa rikastettavaksi. Puiston alueella sijaitsevia kahta avolouhosta ei ole maisemoitu. Toinen puistossa sijaitsevista avolouhoksista, Hermannin monttu sijaitsee tältä paikalta 300 metrin päässä Herajärven puoleisessa Jauholanvaaran rinteessä. Polku sinne johtaa edessä olevan suonpitkosten alkupään kohdalta vasempaan. Voit pistäytyä siellä paikanpäällä tai videon numreo 41 välityksellä.

Muuten taivallus etenee suon poikki pitkostetulle polun osuudelle. Suo on lakkasuo. Pitkoksien kautta siirrymme nyt suopohjaisen ruhjelaakson Pielisen puoleiselle selänteelle. Herajärven kierroksen polulta on täältä toistamiseen polkuyhteys (viitta) Pirunkirkolle.

"Hymy maksaa vähemmän kuin sähkö ja valaisee paremmin." (Skotlantilainen sananlasku)

HAVUKKA-AHO

Polku etenee nyt reilun kilometrin matkan vähäisillä korkeuseroilla. Vaikka kuljemme Rieskaniemenvaaran selänteellä, puusto peittää näkemästä järvimaisemaa. Reitti laskeutuu lähes Pitkänsuon tasolle, josta Murhivaaran kallioisen selänteen ylityksen jälkeen polku laskeutuu Havukankorven notkelmassa virtaavalle pienelle puroille, jonka tuntumassa on tulipaikka,

nuotiokehä, liiteri ja kuivakäymälä. Nuotiopaikalta polku nousee Havukanvaaran päälle. Harvahkon mäntymetsän puiden lomitse Pielisen järvimaisema tulee kauniisti esille. Polku laskeutuu vaaralta lyhyen matkaa melko jyrkästi Havukka-aholle. Ahon viimeiset asukkaat olivat suojärveläisiä siirtolaisia, 10 -lapsinen perhe. Havukka-aholla on asuttu viimeksi vuonna 1963. Kunnollinen tie (Kolin rantatie) valmistui Havukka-aholle vasta vuonna 1989. Sitä ennen yhteys muuhun maailmaan hoidettiin pääasiassa kinttupolkujen ja järven kautta. Tilan rakennuksista on jäljellä enää 1800-luvulla alun perin navetaksi rakennettu lato sekä päärakennuksen raunioilla töröttävä peltikuorinen pönttöuuni.

Muiden Kolin kansallispuiston ahojen tavoin Havukka-ahokin on biologisesti arvokas kohde. Aholta on tavattu mm. kaksi Suomen seitsemästä noidanlukkolajista, ketonoidanlukko ja suikeanoidanlukko.

"Ei tietä tarvitse valita, vaan mihin metsään polku tallata." (Tommy Taberman)

KIRKKOKALLIO

Havukka-aholta on mahdollisuus poiketa ihastelemaan Kolin alueen ehkä komeimpia kallioita. Polku Kirkkokalliolle lähtee Havukka-ahon etelänurkkauksesta. Tarkempi reitti ja luolan sijainti näkyy videolta numero 45. Kallioalueella on useita lohkaroluolia, vaikuttavin kallioalueen eteläisessä päädyssä, korkean jyrkkyydeltään negatiivisen kallion juurella. Luolan pohjalla on lammikko.

**"Maailma tarvitsee niitä, jotka sytyttävät kynttilän, vähemmän niitä, jotka kiroavat pimeyttä."
(Tuntematon)**

MÄKRÄVAARA

Havukka-aholta polku sulautuu soratiehen 800 metrin matkalla. Seuraamme sinisellä maalilla merkattuja tienvarsitolppia ja ohitamme Rantatien risteyksen. Jos haluat mennä Mäkränmajan vuokratuvalle, pääset sinne Pienimäkräntien puomilta 1,5 kilometrin pistoa pitkin. Kolivaaran kehätien puomin ohituksen jälkeen polku lähtee nousemaan Mäkrävaaran jyrkkää rinnettä. Nousu keskeytyy kun saavumme Pienen-Mäkrän huipulle. Kalliojyrkänteen päältä avautuu esteetön järvimaisemanäkymä Pieliselle. Reitin jatkuessa tullaan Mäkränuuroon, jonka pohjalle laskeudutaan pitkiä, jyrkkiä portaita pitkin.

Uuron pohjalta alkaa nousu varsinaiselle Mäkrävaaralle (307 m). Jo parinsadan metrin jälkeen muutaman kymmenen metrin poikkeama oikealle tarjoaa laajan järvimaisemanäkymän. Järvessä etualalla on Sikosaari. Polku jatkaa nousemistaan pohjaltaan kivikkoisena ja kallioisena. Vasemmalla polusta, vaaran laella kohtaamme suuren siirtokivilohkareen. Mitoiltaan 40 m³:n ja 100 tonnin järkäle on aikoinaan ollut niin sanottu kiikkukivi. Tasapainonsa lohkare on menettänyt,

kun siitä 1800-luvun lopulla irtosi nyt vierellä erillään maassa makaava osa. Siirtolohkare on arkeista gneissia ja se lepää itseään huomattavasti nuoremman kallioperän päällä. Jääkausi on ottanut sen kyytiinsä tutkijoiden mukaan 10-15 kilometrin päästä ja pudottanut sen sitten iin pisteeksi Mäkrävaaran huipulle. Siirtolohkareelta eteenpäin polun kulku vaaranlakialueella on epämääräinen. Oikealle vaaran Pielisen puoleiselle selänteelle vievä reitti tarjoaa upean järvimaisemapanoraaman.

Selänteeltä laskeudutaan pääpolulle, josta vasemmalle erkaneva sivupolku vie vaaran läntisellä reunalla olevalle näköalapaikalle. Jyrkänteen päällä olevalta maisemapaikalta näkyy koko Herajärven ruuhilaakso. Pituudeltaan koko järvi, jonka olemme kiertäneet, sitä ympäröivät vaarat, joille olemme kavunneet ovat täältä kokonaisuutena silmiemme edessä.

Polku etenee tästä jonkun matkan päässä olevan kalliolle asetetun penkin kautta, monen mielestä koko Kolin komeimman maiseman äärelle. Järnefeltin kallio: näkymä, jonka Eero Järnefelt ikuisti kankaalle vuonna 1899 "Syysmaisema Pielisjärveltä", jota pidetään suomalaisen maisemamaalauksien yhtenä arvostetuimmista töistä. Maisema on vielä nytkin ehjä ja ideaali maisemanäkymä, jossa ei nyt, eikä toivottavasti tulevaisuudessakaan näy ihmisen käden jälkiä. Järvinäkymän lisäksi ovat Kolin "vuoret" merkittävänä osana maisemaa.

"Kaikki todella suuret ajatukset oivalletaan kävellessä." (Friedrich Nietzsche)

PUROLANAHO

Mäkrävaaralta polku alkaa jyrkästi laskea kohti vaaran juurella olevaa Purolanahoa. Matkalla on geologisen polun kohde numero 13, Mäkrän konglomeraatti. Konglomeraatti on syntynyt sorasta, joka kerrostui voimakkaiden sadekausien tulvien seurauksena. Sorakerrostumat hautautuivat paksujen hiekkakerrosten alle ja joutuivat vuorenpoimutuksen aikana syvälle maankuoreen, jossa ne kiteytyivät uudelleen. Kohteen lohkarapinnassa on kvartsimukuloiden joukossa mustia turmaliinipallosia. Turmaliini on haluttu korukivi, mutta jonkun muun värisenä paitsi mustana.

Laskeudumme aholle, jota heinäkuun lopulla koristavat muiden kukkien ohella myös tuhannet nurmikaunokit. Ahon keskellä on torpan rauniot. Paikalla vietti lapsuutensa kolilainen kyläkuvaaja Einari A. Saarelainen, joka kuvasi elämää Kolilla 1920-luvulta 1950-luvulle saakka. Aluksi Saarelainen kuvasi omatekoisella kameralla. Jäämistöstä löytyi noin 5000 lasinegatiivikuvaa. 1500 kuvaa on digitoitu ja niitä voi käydä katselemassa Kolin kotiseutumuseossa.

Purolanaholta polku etenee kohti Mäkränahoa, jolla kävimme jo vaelluksemme ensimmäisenä päivänä. Mäkränahon poikki kulkeva polunpätkä on rengasreitoin ainoa osuus, jota kuljemme molempiin suuntiin.

Mäkräahon yläreunan polkujen risteyksestä lähdemme nyt 1,3 kilometrin osuudelle, joka johtaa hyvin loivasti nousten Luontokeskus Ukon P2 -pysäköintialueelle. Tultaessa pysäköintialueelle

vaelluksesta on jäljellä enää nousu "Yläpihalle". Tosivaeltaja ei alennu käyttämään hissiä vaan loppukiihdytys tapahtuu portaita (215 kpl) pitkin.

SIIHEN MENI AIKAA, MUTTA REISSU ON TEHTY!!

Jälkikirjoitus: Kolilla vuosittaisena tapahtumana juostaan Vaarojen maraton. Vuoden 2017 voittajan aika 43 km:n matkalla Herajärven kierroksen poluilla oli 3:45:01. Selitys meidän ja maratoonarin näin suurelle aikaerolle on, ettei maratoonari lukenut tätä reittiselostusta ja tyytyi katselemaan maisemat pikakelauksella.

"Tuhannen kilometrinkin matka alkaa yhdestä askeleesta." (Laotse)

Ilmari Martikainen, Pekka Honkakoski